

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 8.3.2000
COM(2000) 88 definitief

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN DE RAAD EN HET EUROPEES
PARLEMENT**

**INZAKE HET BELEID EN DE MAATREGELEN VAN DE EU OM DE UITSTOOT VAN
BROEIKASGASSEN TERUG TE DRINGEN – NAAR EEN EUROPEES PROGRAMMA INZAKE
KLIMAATVERANDERING (EPK)**

MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN DE RAAD EN HET EUROPEES PARLEMENT

INZAKE HET BELEID EN DE MAATREGELEN VAN DE EU OM DE UITSTOOT VAN BROEIKASGASSEN TERUG TE DRINGEN – NAAR EEN EUROPEES PROGRAMMA INZAKE KLIMAATVERANDERING (EPK)

Politieke context:

Het jaar 2000 wordt cruciaal voor de klimaatverandering. Op de 6e Conferentie van Parijs (COP6) bij de Raamverdrag inzake klimaatverandering van de VN (United Nations Framework Convention on Climate Change) in november moeten beslissingen worden genomen over de kwesties die in Kyoto onopgelost zijn gelaten, met name inzake de flexibele mechanismen en de naleving. Vanaf maart dit jaar zal in de hele wereld alle politieke energie op het gebied van klimaatverandering worden toegespitst op deze belangrijke ontmoeting.

In Bonn in 1999 heeft de EU alle partijen opgeroepen het Protocol van Kyoto zo snel mogelijk na de COP6 te ratificeren, zodat wordt gewaarborgd dat het in werking kan treden tegen de Rio+10-conferentie in 2002. De EU is vastbesloten om deze politieke verbintenis in beleidsdaden om te zetten. Een positief element in deze context is het besluit van de Europese Raad van Helsinki om de Commissie te verzoeken een voorstel in te dienen voor een langetermijnstrategie ter coördinatie van de beleidslijnen voor duurzame groei op economisch, sociaal en milieugebied, dat in juni 2001 op de Europese Raad zal worden besproken.

De EU is voornemens de politieke procedure voor de ratificatie van het Protocol van Kyoto onmiddellijk na de COP6 te starten. Het overleg daarover heeft vele dimensies, maar ten minste twee ervan zijn van het grootste belang.

1. De lastenverdelingsovereenkomst waaraan de Raad in 1998 zijn goedkeuring heeft gehecht moet worden ingebouwd als een wettelijk instrument. De doelstelling van – 8% voor de EU als geheel is verdeeld over de lidstaten om verschillende economische ontwikkelingspatronen mogelijk te maken. De wettelijke vertaling van de lastenverdelingsovereenkomst zal het mogelijk maken Kyoto gezamenlijk door de lidstaten en de EG te ratificeren.

2. Er moet een tenuitvoerleggingsstrategie komen om het ratificatie-instrument te begeleiden. Dit is een kwestie van politieke geloofwaardigheid. Het zal noodzakelijk zijn om te omschrijven welke beleidslijnen en maatregelen moeten worden opgezet en hoe de zogenaamde flexibele mechanismen zullen worden toegepast binnen de EU en met andere Partijen uit zowel de geïndustrialiseerde wereld als de ontwikkelingslanden.

Er moeten nog verschillende moeilijke problemen worden opgelost, niet in het minst die welke betrekking hebben de respectieve verantwoordelijkheid van elke lidstaat afzonderlijk en van de Europese Gemeenschap als geheel. Er zijn problemen met betrekking tot de bescherming van de interne markt, de verschillende sectorale beleidslijnen en andere die verband houden met het feit dat de EU van rechtswege

verplicht zal zijn om de –8%-doelstelling voor het geheel van de Gemeenschap te bereiken.

De huidige emissietrends zijn verontrustend

De afgelopen jaren is de uitstoot van broeikasgassen op Europees niveau toegenomen in plaats van teruggelopen. Zonder een versterking van de huidige beleidsmaatregelen zal het "business as usual"-scenario naar verwachting uitlopen op een toename van de uitstoot met 6 tot 8%, in plaats van op een afname met 8% ten opzichte van de 1990-niveaus¹.

De sectoren energievoorziening en vervoer leveren de grootste bijdrage tot de CO₂-emissies terwijl de industrie de bron is van gefluoreerde gassen. Naar wordt verwacht zal de CO₂-uitstoot van de vervoersector tegen 2010 nog met 39% toenemen (ten opzichte van de 1990-niveaus). De prognose is dat met een sterke groei van de vraag naar elektriciteit en warmte de CO₂-emissies van krachtcentrales na 2010 zullen toenemen, terwijl de industriële emissies in dezelfde periode met 12% zouden dalen. Ook de huishoudelijke en tertiaire sector blijven zorg baren. Naar verwachting zal bij ongewijzigd beleid de uitstoot van gefluoreerde gassen tussen 1990 en 2010 met ongeveer 40% toenemen. De totale uitstoot van deze gassen blijft echter beperkt en zal in 2010 waarschijnlijk ongeveer 2,6% van de alle emissies uitmaken.

De emissietrends in de lidstaten wijken sterk af van de gemiddelde waarden. Sommige lidstaten hebben een goede start gemaakt. De Duitse eenmaking en de overstap van kolen naar gas in het VK hebben in die landen geleid tot een vermindering van de uitstoot in de eerste helft van de jaren 90. Dergelijke eenmalige gebeurtenissen zullen zich in de periode tot 2012 naar alle waarschijnlijkheid echter niet meer voordoen. In bijlage 1 wordt een beeld geschetst van de vorderingen die de lidstaten tot dusver hebben gemaakt op weg naar hun doelstelling overeenkomstig de EU-lastenverdelingsovereenkomst.

De meeste lidstaten vinden het steeds moeilijker om hun emissies van broeikasgassen te beperken, en dit om diverse redenen. In Oostenrijk, Denemarken, Finland en Nederland bijvoorbeeld is in het verleden al veel gebeurd – het "laag hangend fruit" is al geplukt – zodat die landen nu met hoge tenuitvoerleggingskosten worden geconfronteerd. Op basis van betere gegevens merken sommige andere lidstaten nu op dat de emissietrends snel in de verkeerde richting evolueren. Dit geldt met name voor België en Italië. Spanje, Portugal, Griekenland en Ierland tenslotte beseffen dat de emissieverhoging die hen krachtens de lastenverdelingsovereenkomst is toegestaan, hen niet vrijstelt van daadwerkelijke actie.

Als zij hun respectieve emissiereductiedoelstellingen krachtens de lastenverdelingsovereenkomst willen behalen, zullen de lidstaten zich derhalve ertoe moeten verbinden hun binnenlands beleid nog stringenter te maken. Gemeenschappelijke en gecoördineerde maatregelen op communautair niveau zullen een nuttige aanvulling vormen van de nationale strategieën, dit in overeenstemming met het subsidiariteitsbeginsel.

---

¹ COM(99) 230.

De noodzaak van een versterking van de beleidslijnen en uitvoeringsmaatregelen

De vooraanstaande rol van de Europese Gemeenschap bij de tenuitvoerlegging van het Protocol van Kyoto zal worden afgemeten aan de voortgang die in de komende jaren zal worden gemaakt. Er zijn een aantal positieve tekenen, zowel op Europees als op lidstaatsniveau, die erop wijzen dat de uitvoering van het Kyoto-Protocol hoog op de politieke agenda staat.

Sommige lidstaten hebben hun klimaatveranderingsstrategieën al versterkt om in het kader van de lastenverdelingsovereenkomst een begin te maken met de uitvoering van hun Kyoto-verbintenissen. Vele andere werken aan dergelijke nieuwe strategieën. De voorgestelde maatregelen hebben betrekking op alle sectoren en zullen waarschijnlijk resulteren in een aanzienlijke vermindering van de uitstoot.

Ook de Commissie heeft succesvolle initiatieven opgezet. Sommige van die maatregelen, zoals het convenant met de automobielsector inzake de energie-efficiëntie van personenwagens, zijn met succes afgerond. Er zijn verschillende nieuwe initiatieven van de Commissie in aantocht, zoals een voorstel voor een richtlijn betreffende de bevordering van hernieuwbare energiebronnen in de context van de internationale elektriciteitsmarkt, het voorstel voor een richtlijn inzake aanvullende brandstofsificaties voor het jaar 2005, een mededeling inzake acties voor de integratie van duurzame ontwikkeling in het ondernemingsbeleid, de herziening van het gemeenschappelijk vervoerbeleid, een groenboek betreffende het stedelijk vervoer, een strategie voor de beveiliging van de energievoorziening, met inbegrip van de evaluatie van de milieu-effecten van alle energiebronnen, een actieplan voor verbeterde energie-efficiëntie in de Gemeenschap en een actieplan voor hernieuwbare energiebronnen.

De weldra te actualiseren richtsnoeren inzake overheidssteun voor milieubescherming sporen de lidstaten ertoe aan nieuwe op de marktwerking gebaseerde stimuleringsmiddelen te hanteren. Tezeldertijd zal de doelstelling om een verandering van het klimaat te voorkomen ook tot uiting komen in de beslissingen die de Commissie in de toekomst zal nemen in het kader van de huidige regels voor de beoordeling van de stelsels voor overheidssteun van de lidstaten.

De vooruitgang zou evenwel veel opvallender zijn geweest wanneer de Raad op actievere wijze zijn schouders had gezet onder bepaalde cruciale voorstellen, zoals het voorstel inzake een energieheffing, of wanneer dergelijke voorstellen, zoals de SAVE- en ALTENER-programma's, niet in aanzienlijk afgezwakte vorm zouden zijn aangenomen. De Commissie beklemtoont het allergrootste belang van een energieheffing binnen een algemene strategie met betrekking tot klimaatverandering en dringt er bij de Raad op aan haar voorstel terzake snel vast te stellen.

Met het oog op de daadwerkelijke naleving van de in Kyoto door de EU aangegane verbintenissen moet de actie, zowel op lidstaat- als op communautair niveau, worden geïntensiveerd. Daartoe zal de Commissie een tweesporenbeleid volgen: een versterking van de beleidslijnen en maatregelen op het niveau van de gehele Gemeenschap en de ontwikkeling van een systeem voor de verhandeling van emissierechten binnen de EU om zo de kosteneffectiviteit van de tenuitvoerleggingsstrategie van de EU te verbeteren, dit met inbegrip van de voorbereiding voor de toepassing van de in het Protocol van Kyoto opgenomen flexibele mechanismen.

Wanneer de EU aantoont dat zij vastbesloten is beide onderdelen van de Kyoto-overeenkomst ten uitvoer te leggen, zal dit haar geloofwaardigheid op internationaal niveau vergroten.

Het zal gemakkelijker worden om de gemeenschappelijke en gecoördineerde beleidslijnen en maatregelen voor alle belangrijke sectoren die broeikasgassen uitstoten te versterken, wanneer bij de uitwerking van strategieën de milieuaspecten beter zouden worden geïntegreerd in het geheel van het sectorale beleid, onder meer voor de sectoren energie, vervoer, landbouw, industrie, interne markt en ontwikkeling. Voorts heeft de Raad Milieu in zijn conclusies van oktober 1999² er bij de Commissie op aangedrongen om begin 2000 een lijst met prioritaire acties inzake klimaatverandering voor te leggen en met spoed geschikte voorstellen in te dienen. In die context heeft de Raad de nadruk gelegd op de noodzaak om werk te maken van de reeds door de Raad in zijn conclusies van juni 1998³ aangegeven beleidslijnen en maatregelen.

In antwoord op deze verzoeken dient de Commissie nu een nieuwe lijst in met voorgestelde gemeenschappelijke en gecoördineerde beleidslijnen en maatregelen (Bijlage 3). De lijst is niet exhaustief maar is voornamelijk toegespitst op prioritaire acties in de energie-, vervoer- en industriële sector. De lijst kan worden aangepast na overleg in de Raad en het Parlement en de besluiten over de verschillende sectorale beleidslijnen, zoals voor de sectoren energie, vervoer, landbouw en industrie.

Sleutelementen voor de ontwikkeling van een succesvol pakket gemeenschappelijke en gecoördineerde beleidslijnen en maatregelen zijn het reductiepotentieel en de daarmee verbonden kosten op de verschillende beleidsgebieden. In de mededeling van de Commissie van mei 1999⁴ zijn het reductiepotentieel en de daarmee verbonden kosten van een aantal maatregelen in de sectoren energie, vervoer en industrie reeds aangegeven, wat ook kan worden teruggevonden in de lijst van de voorgestelde gemeenschappelijke en gecoördineerde beleidslijnen en maatregelen in bijlage 3. Op het gebied van de energie-efficiëntie in huishoudens en de tertiaire sector bijvoorbeeld bestaat er een reductiepotentieel van 140 miljoen ton CO₂-equivalent, dat kan worden bereikt tegen een kostprijs van 50 €/ton (in prijzen van 1997)⁵.

In aanvulling op bovenbedoelde beleidslijnen en maatregelen zijn er de zogenaamde "flexibele mechanismen" van het Kyoto-Protocol. Hoewel dergelijke mechanismen veelbelovend zijn in termen van kosteneffectiviteit, heeft de EU er maar een beperkte ervaring mee. Samen met deze mededeling en als onderdeel van hetzelfde pakket heeft de Commissie daarom een groenboek aangenomen betreffende de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Europese Unie. De bedoeling daarvan is alle beleidsmakers bekend te maken met dit nieuwe instrument en een raadpleging te lanceren bij alle betrokken partijen. Als onderdeel van deze maatregel moet ervoor worden gezorgd dat de verschillende onderdelen van de voorgestelde Commissie-aanpak een samenhangend geheel vormen. Het is met name belangrijk dat de

---

² Conclusies van de Raad over de Gemeenschapsstrategie op het gebied van klimaatverandering, Doc. 11654/99, Luxemburg, 12 oktober 1999.

³ Conclusies van de Raad over de Gemeenschapsstrategie op het gebied van klimaatverandering, Doc. 9702/98, Brussel, 19 juni 1998.

⁴ COM(99) 230.

⁵ COM(99) 230.

Gemeenschap een duidelijk beeld heeft over haar werking in de context van de interne markt en welke effecten een verhandeling van emissierechten kan hebben op het nakomen van de verbintenis voor het geheel van EU.

De Gemeenschap zal blijven aantonen dat het de zorgen van de ontwikkelingslanden in verband met klimaatverandering ernstig neemt. Er zullen specifieke communautaire acties worden opgezet om de ontwikkelingslanden bij te staan bij de matiging van de effecten van een verandering van het klimaat en de aanpassing aan de negatieve gevolgen daarvan. Na de COP6 zullen er nieuwe initiatieven moeten worden genomen om de armste en meest kwetsbare ontwikkelingslanden te helpen volop te profiteren van de kansen die het Kyoto-Protocol geeft, met name via het mechanisme voor schone ontwikkeling.

Het Europees programma inzake klimaatverandering (EPK)

Het Europees programma inzake klimaatverandering (EPK) is een programma van de Europese Commissie waarin alle relevante betrokken partijen worden samengebracht om samen te werken met het oog op het voorbereidend werk voor gemeenschappelijke en gecoördineerde beleidslijnen en maatregelen met het oog op het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. Het is weliswaar aan de Commissie om passende beleidsvoorstellen in te dienen, maar in het verleden is positieve ervaring opgedaan met een aanpak waarbij de betrokken partijen reeds tijdens de voorbereiding van dergelijke voorstellen nauw bij de zaak werden betrokken.

Het Europees programma inzake klimaatverandering heeft voornamelijk betrekking op de in bijlage 3 genoemde beleidslijnen en maatregelen.

De voorgestelde structuur is nader omschreven in bijlage 2 en zal verder worden uitgewerkt door de Commissie. Het is duidelijk dat de werkingssfeer van het programma in het begin vrij beperkt zal zijn teneinde met het oog op het behalen van de -8%-doelstelling van Kyoto in die fase de meest doeltreffende emissiereductie-maatregelen te nemen. Op middellange en lange termijn moet het EPK echter ruimer worden en ook kwesties aanpakken zoals aanpassing, internationale samenwerking via capaciteitsopbouw en overdracht van technologie, onderzoek/observatie, demonstratie van efficiënte en schone technologieën en opleiding en onderwijs. Op basis van de voorbereidende werkzaamheden die nu reeds op dit gebied worden geleverd, zal de Commissie in een later stadium daaromtrent concrete voorstellen indienen.

Het EPK verloopt niet op geïsoleerde wijze. Er zullen verbanden worden gelegd en uitgebouwd met bestaande initiatieven op het gebied van onder meer luchtkwaliteit, energie en vervoer die een effect hebben op klimaatverandering. Dat zal op dergelijke manier gebeuren dat die programma's elkaar aanvullen en wederzijds versterken. Er zal ook een terugkoppeling zijn met de tenuitvoerlegging van de sectorale strategieën.

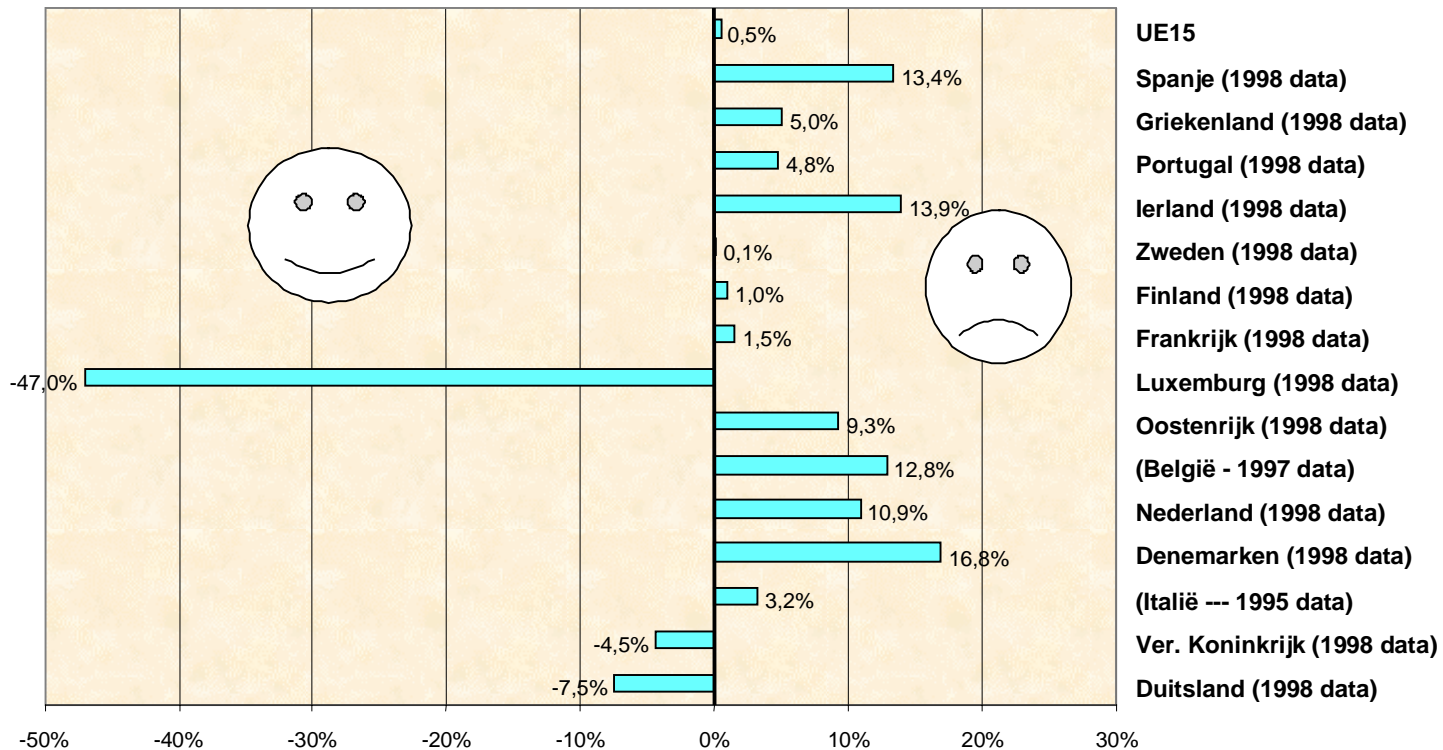
Bewaking van de voortgang naar het bereiken van de Kyoto-doelstelling van de EU

De Commissie wenst de nadruk te leggen op de verantwoordelijkheid van de lidstaten bij de uitwerking van hun eigen beleidslijnen en maatregelen ter vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Hun doeltreffendheid moet op continue basis worden

gecontroleerd. In Beschikking 99/296/EG van de Raad inzake een bewakingssysteem voor de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen in de Gemeenschap is voorzien in het vereiste instrument voor de evaluatie van de beleidslijnen en maatregelen. Dit instrument moet echter worden uitgebreid en versterkt zodat het ook betrekking krijgt op het gebruik van de "flexibele mechanismen". Alleen dan zal het bewakingsmechanisme een doeltreffend instrument worden voor het toezicht op de naleving van de Kyoto-verbintenis in de gehele Gemeenschap.

BIJLAGE 1

Gegevens over huidige prestaties vergeleken bij wat zij zouden moeten zijn overeenkomstig de lastenverdelingsovereenkomst (uitgaande van een lineaire evolutie van 1990 tot de 2010-doelstelling)
In percentage van de 1990-emissies   **(3 gassen – exclusief LUCF)**

De grafiek geeft aan of een lidstaat al dan niet op weg is om de doelstelling te behalen, uitgaande van de veronderstelling dat de emissies op een lineaire wijze worden verminderd (tussen 1990 en 2010). Een negatieve waarde toont een resultaat boven de doelstelling, een positieve waarde een resultaat onder de doelstelling. In het geval van Luxemburg is de uitstoot van broeikasgassen zeer klein (0,3% van de EU). De aanzienlijke emissievermindering is het gevolg van de herstructurering van de ijzer- en staalindustrie. De gebruikte data zijn die welke de Commissie jaarlijks ter kennis worden gebracht door de lidstaten in overeenstemming met het bewakingssysteem (Beschikking 93/389/EEG van de Raad, als gewijzigd bij Beschikking 99/296/EG). Deze data zullen worden opgenomen in de jaarlijks inventaris inzake broeikasgassen in de Europese Gemeenschap 1990-1998 die wordt voorbereid door het Europees Milieuagentschap.

VOORNAAMSTE ELEMENTEN VAN HET DOOR DE EUROPESE COMMISSIE OP TE ZETTEN PROGRAMMA INZAKE KLIMAATVERANDERING (EPK)

Doelstellingen

De algemene doelstelling van het EPK is om alle voor de tenuitvoerlegging van het Protocol van Kyoto vereiste elementen van een Europese klimaatveranderingsstrategie te selecteren en te ontwikkelen. Dat zijn onder meer een beperking van de emissies via beleidslijnen en maatregelen en flexibele mechanismen, de opbouw van capaciteit en overdracht van technologie, onderzoek/observatie en opleiding en onderwijs. Door samenwerking tussen alle relevante betrokken partijen, zoals vertegenwoordigers van de Commissie, de lidstaten, de industrie en de NGO's zal het programma voorbereidend werk uitvoeren voor de Commissie met als doel uit te monden in concrete beleidsvoorstellen voor de Raad en het Europees Parlement.

Stuurgroep

De stuurgroep zal bestaan uit alle diensten van de Commissie die deelnemen aan het EPK. Hij is verantwoordelijk voor het algemene beheer en de algemene coördinatie van het EPK, zowel wat beleid als wat organisatie betreft. De stuurgroep zal werkgroepen opzetten rond specifieke problemen en zal de taakomschrijving en tijdschema's daarvoor vastleggen op basis van voorstellen van de relevante directoraten-generaal. De stuurgroep vergadert maandelijks. Hij zal bovendien op gezette tijden informatie uitwisselen met de verschillende betrokken partijen.

Werkgroepen (WGn)

De WGn gaan aan de slag overeenkomstig een overeengekomen werkprogramma op basis van de door de stuurgroep afgelijnde taakomschrijving en tijdschema's. De voornaamste elementen van de werkprogramma's zijn onder meer de evaluatie van milieu-effecten en kosten van beleidslijnen en maatregelen, alsmede de verenigbaarheid daarvan met het oogmerk van integratie in het sectorale beleid. Op basis van deze evaluaties kunnen beleidsvoorstellen worden gedaan voor de Commissie (Zie verder onder "Eindproduct").

Elke werkgroep zal zijn eigen specifieke "groep betrokken partijen" hebben. Die zullen veeleer een Europees dan een nationaal of regionaal cliënteel vertegenwoordigen. De WGn zullen vrij klein zijn, ongeveer 15 personen.

Bij de aanvang zal het EPK worden toegespitst op energie, vervoer en industrie en op de flexibele mechanismen. Er zullen werkgroepen worden gevormd rond een aantal thema's. Deze thema's zullen in beginsel overeenkomen met de "Lijst van voorgestelde gemeenschappelijke en gecoördineerde beleidslijnen en maatregelen" die de Commissie eind maart bij de Raad Milieu zal indienen.

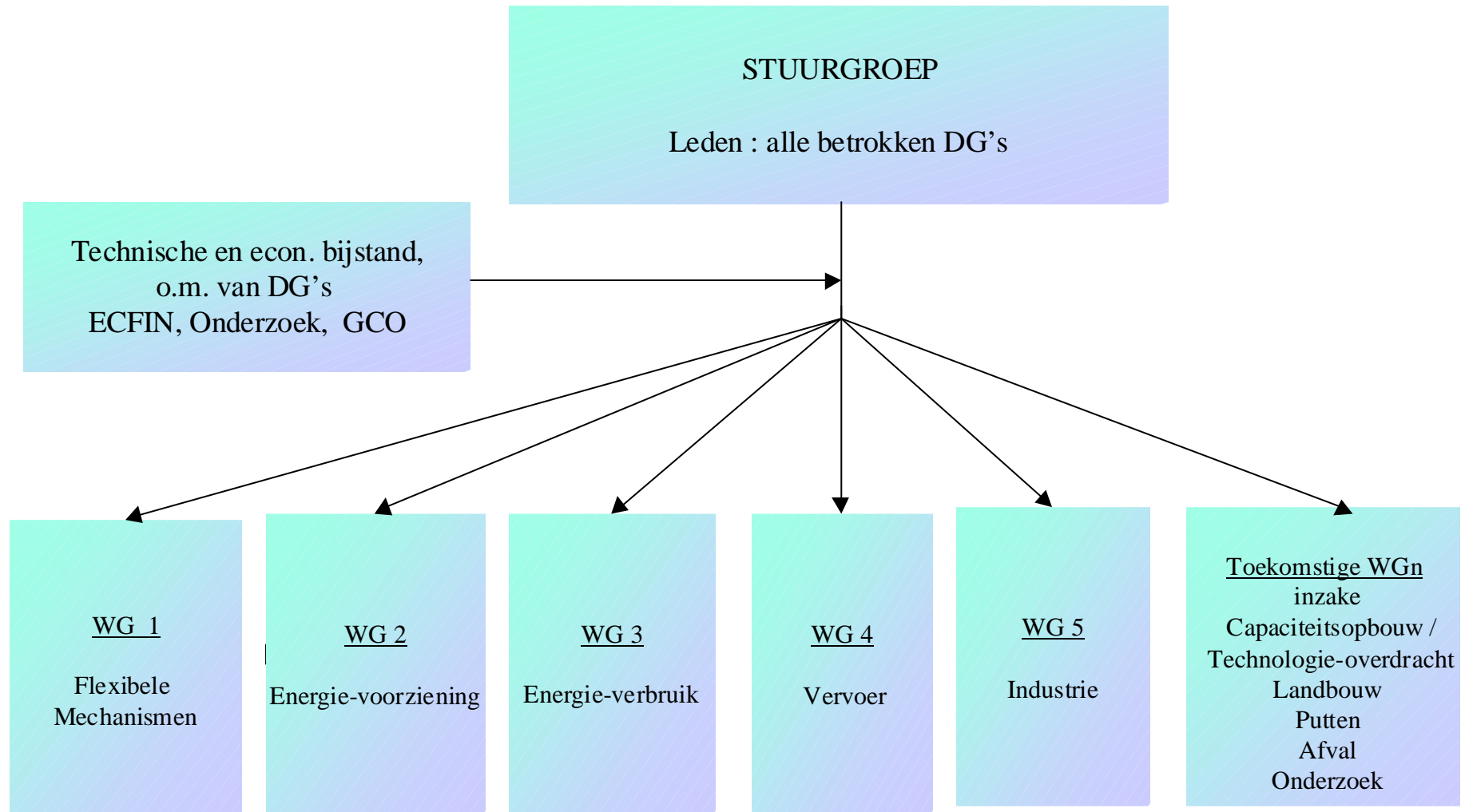
In een later stadium zal het aantal werkgroepen worden uitgebreid naar gebieden als landbouw, putten, afvalbeleid en capaciteitsopbouw/overdracht van technologie.

De WGn zullen werken op basis van het bestaande materiaal, veeleer dan hun eigen modellen uit te bouwen. Er zijn al evaluaties beschikbaar, dan wel in voorbereiding over de milieu-effecten en kosteneffectiviteit van de beleidsmaatregelen in de verschillende sectoren. De WGn zullen worden ondersteund door de relevante diensten van de Commissie. De mogelijkheid van bijstand door externe consultants zal worden onderzocht.

Eindproduct en tijdschema

Elke werkgroep zal regelmatig rapporteren aan de stuurgroep via de voorzitter daarvan. Na zes maanden wordt een schriftelijk tussentijds verslag ingewacht en na 12 maanden een eindverslag. In dat laatste worden beleidsgerichte conclusies gegeven inzake de aard, het toepassingsgebied en de inhoud van de beleidlijnen en maatregelen die op communautair niveau moeten worden overwogen. Op die basis is de Commissie in staat concrete beleidsvoorstellen in te dienen, waaronder instrumenten als technische regelgeving, heffingen, convenanten en flexibele mechanismen.

Structuur van het Europees Programma inzake Klimaatverandering

Lijst van voorgestelde gemeenschappelijke en gecoördineerde beleidslijnen en maatregelen inzake klimaatverandering

ENERGIEVOORZIENING

- *Verdere ontwikkeling van de interne markt voor elektriciteit en gas, rekening houdend met milieuoverwegingen*
- *Toegang van gedecentraliseerde elektriciteitsproducenten tot het net, optrekken van het aandeel van hernieuwbare energiebronnen*
- *Intensiever gebruik van warmtekrachtkoppeling*
- *Terugdringen van methaanemissies in de mijnbouw en de extractieindustrie*
- *CO₂-vangst en opslag in ondergrondse reservoirs*
- *Bevordering van efficiëntere en schonere technologieën voor de conversie van fossiele brandstoffen*
- *Energie-efficiëntie in de elektriciteits- en gasvoorzieningsindustrie*

DE INDUSTRIËLE SECTOR

- *Verbetering van de energie-efficiëntienormen voor elektrische apparatuur*
- *Verbetering van de efficiëntienormen voor industriële processen*
- *Verbetering van de energie-efficiëntie met het oog op de beperking van CO₂-emissies (voor branders, bouwproducten, enz.)*
- *Meer energiediensten voor kleine en middelgrote ondernemingen*
- *Uitwerking van een EG-beleidskader voor gefluoreerde gassen (HFK's, PFK's, SF₆)*
- *Ontwikkeling van een beleidskader voor de gehele EG voor de verhandeling van emissierechten*
- *Ontwikkeling van een kader voor convenanten*

ENERGIEVERBRUIK IN DE HUISHOUDELIJKE EN TERTIAIRE SECTOR

- *Openbare aanbesteding van energie-efficiëntie technologieën voor eindgebruikers*
- *Energieaudits en certificaten in verband met verwarmingsprestaties*
- *Verbetering van de bouw-/verlichtingsprestaties*
- *Ontwerp van gebouwen en planning van infrastructuur*

ENERGIEVERBRUIK IN DE VERVOERSECTOR

- *Prijsstelling in de vervoersector en economische instrumenten voor de luchtvaart*
- *Belastingskader als onderdeel van de strategie inzake "CO₂ en Auto's"*
- *Uitbreiding van het concept van milieuvriendelijke voertuigen tot personenwagens en lichte bestelwagens (betere emissie- en brandstofnormen, nieuwe technologieën en brandstoffen)*
- *Europese campagne voor een brandstofefficiënter rijgedrag*

TRANSPORTBELEID EN INFRASTRUCTUUR

- *Herziening van het vervoerbeleid (spoorwegen, wegvervoer, ombuiging naar andere vervoertakken, maritiem vervoer, luchtvaart)*
- *Groenboek betreffende het stedelijk vervoer, met een bespreking van het steeds nijpender congestieprobleem (incl. prijsstelling, belastingsmaatregelen, parkeerinitiatieven, beter openbaar vervoer)*
- *Duurzame mobiliteit en intermodaliteit*
- *Satellietnavigatiesystemen (GALILEO)*

HET AFVALBELEID

- *Bevordering van de biologische behandeling van biologisch afbreekbaar afval*
- *Herziening van Richtlijn 86/278/EEG betreffende zuiveringslib*
- *Verpakkingen en verpakkingsafval*

ONDERZOEK

- *Tenuitvoerlegging van het vijfde kaderprogramma, met name het programma energie, milieu en duurzame ontwikkeling*
- *Onderlinge koppeling van de nationale, EU-, en overige OTO-inspanningen inzake klimaatverandering*

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- *Capaciteitsopbouw in en overdracht van technologie naar ontwikkelingslanden via internationale samenwerking*